

Türkiye Doğası

Bülent Gözcelioğlu

Kırmızı Mercanlar

Görüntüsüyle sualtı canlılarının en güzellerinden... Çalı ya da ağaca benzese de aslında bir hayvan. Daha doğrusu, çok sayıda bireyin bir araya gelerek oluşturduğu bir koloni. Kırmızı mercanlardan söz ediyoruz. Ülkemiz denizlerinde yaşadığı halde, dalgıçlar dışında pek kimsenin bilmediği bir hayvan. Daha çok, tropik denizlerin “resif oluşturan canlıları” olarak bilinir. Yanlış da değil aslında. Genellikle sıcak sularda yaşamayı seven mercanların, az da olsa soğuk sularda yaşayan türleri de bulunur. Soğuk sularda yaşayan türler genelde yumuşak beden yapısında olurlar. İşte bunlardan biri de ülkemizde Ege Denizi’nin kuzeyinde yaşayan kırmızı mercandır.

Kırmızı mercanları görebilmek için tüplü dalış yapmak gerekiyor. Biz de geçtiğimiz günlerde, hava koşullarının uygun olduğu bir zamanda, Ayvalık’ta (Balıkesir) kırmızı mercanları görüntülemek için bir dalış yaptık. Kırmızı mercanlara ulaşmak için belirli bir dalış deneyimi gerekli. Nedeni de bu hayvanların sportif dalış sınırı olan 30 m’den daha derin yerlerde yaşamaları. Nitekim biz de ilk kırmızı mercan kolonisine 33 m’de rastladık.

Kırmızı mercanların renkleri, fotoğraflardaki gibi canlı değil, daha çok koyu mor ve griye yakın görünür. Bu duruma suyun, renkleri belirli derinliklerde soğurması yol açar. İlk kaybolan renk kırmızıdır ve 5 m’den sonra algılanamaz. Derinlik arttıkça öteki renkler de kaybolmaya başlar ve yaklaşık 30 m’den sonra bütün renkler gri ve tonlarına dönüşür. Sualtında cisimleri gerçek renkleriyle görüntüleyebilmek için ışık kaynakları (dalış fenerleri ve güçlü flaşlar gibi) kullanmak gerekir. Ancak bu şekilde bu sayfalardaki gibi fotoğraflar elde edilebilir.

Dalışta gördüğümüz kırmızı mercan kolonilerinin büyüklükleri 30-50 cm kadardı.

Kırmızı mercanlar 20 m’den 100 m’ye kadar olan derinliklerde yaşayabilir. Işığa bağımlı değildir. Bazen mağarada bile bulunurlar.

Kırmızı mercanlar, herhangi bir tehlike anında dokunaçlarını içeri çekebilir (solda). Avlanırken de dokunaçları dışarı doğru açarlar (sağda).

Ancak bazı kolonilerin 100 cm'ye kadar büyülebildikleri biliniyor. Kırmızı mercanlar yumuşak mercanlar grubundandır. Dallanmış ağaç biçimli bedenlerinin üzerinde çok sayıda polip bulunur. Polip, koloniyi oluşturan her bireyin adıdır. Kırmızı mercanlarda poliplerin boyu 10 mm kadar olabilir ve çıplak gözle görülebilirler. Oysa birçok mercanda polipler çok küçük olduğundan gözle görülmez. Ancak mikroskop altında görülebilirler. Şunu da belirtmekte yarar var: Mercanlar genel olarak sert ve yumuşak diye ikiye ayrılır. Sert olanların polipleri gözle görülmez. Bunlar, yapılarındaki kalkerli maddelerden dolayı çok büyük resifler oluşturabilir. Örneğin, Avustralya'daki Büyük Mercan Resifi'nin boyu 2000 km kadardır. Resifler hem ailenin öteki üyelerine hem de çok sayıda deniz canlısına ev sahipliği ya-

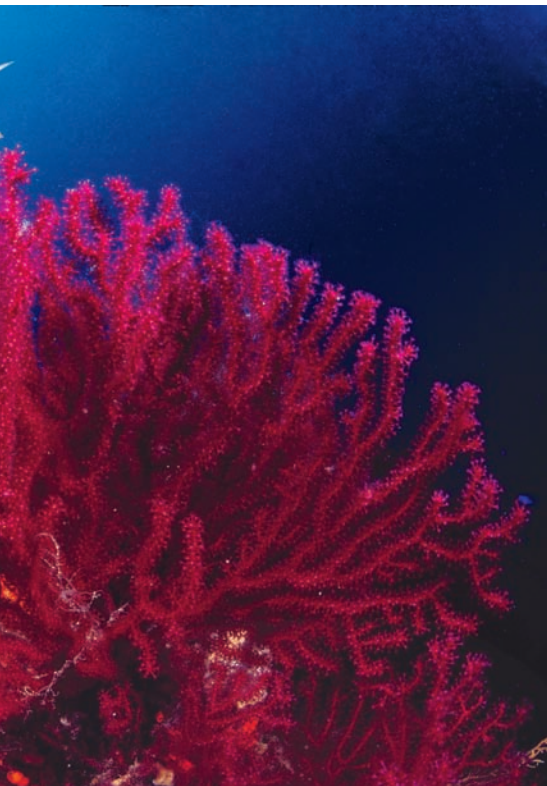
par. Kırmızı mercan gibi olan yumuşak mercanlardaysa kalkerli maddeler bulunmaz. Bunlar küçük koloniler oluşturur. Sağlıklıklarını, dış bölümlerinde bulunan ve kalsiyum içeren küçük, iğne biçimindeki yapılardan alırlar. Kırmızı mercanlar, ailenin öteki üyelerinde olduğu gibi, karmaşık görünseler de aslında beden yapıları çok basittir. Silindirik biçimindeki bedenlerinin uçlarında dokunaçlar bulunurken altlarda buldukları zemine yapışmalarını sağlayan organlar vardır. Ayrıca basit bir sinir ve kas sistemleri bulunur. Ağzları bedenlerinin üst bölümündedir ve bir gırtlakla doğrudan mideye bağlanır. Koloniyeye bakıldığında her bir mercan (polip), bağımsız bireymiş gibi görünür. Ancak koloninin tek bir sindirim sistemi olur. Bu nedenle bir koloninin bütün bireyleri birbirine bağımlıdır.

Kırmızı mercanlar yine tıpkı ailenin öteki üyelerinde olduğu gibi dokunaçlarını isteğe bağlı olarak hareket ettirebilir. Hangi bir tehlike anında dokunaçlarını hızla iskeletin içine çekebilirler. Özellikle avlanacakları zaman sürekli hareketli olurlar. Hayvansal tehücrelilerle beslenen kırmızı mercanlar, avlarını yapışkan dokunaçlarıyla yakalar.

Dokunaçlara yapışan av uyuşturularak hayvanın ağızına, yine dokunaçlar aracılığıyla götürülür. Ağıza alınan av önce gırtlığa, oradan da mideye iletilir.

Denizlerimizde yaşayan böylesi canlıları korumak, soylarının sürmesini sağlamak hepimizin görevidir. Bizce kırmızı mercanın tanınması da korumanın ilk aşamasıdır...

Fotoğraflar: Tahsin Ceylan

Kırmızı mercanların fotoğraflarını çekebilmek için, aydınlatma gücü yüksek flaşları olan fotoğraf makinesi kullanmak daha iyi sonuç alınmasını sağlar.